

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

תוכן

- א. הדר בחצר חבירו שלא מדעתו ... אינו צריך להעלות לו שכר.....1
- ב. והשוכר בית מראובן ... נמצא הבית של שמעון מעלה לו שכר תרתי הא דקיימא לאגרא הא דלא קיימא לאגרא.....3
- ג. אפילו מחזרת נמי פטור ... משכחת לה דמחייב כגון דשבקתה לרחבה ואזלה וקמה בצדי רחבה ... מקצה מקום מרשותו לרה"ר פטורה.....4
- ד. הכלב והגדי שקפצו מראש הגג ושברו את הכלים משלם נזק שלם מפני שהן מועדין.....5
- ה. הכלב שנטל חררה והלך לגדיש אכל החררה והדליק הגדיש על החררה משלם נזק שלם ועל הגדיש משלם חצי נזק.....6
- ו. נפלו פטור ... תחלתו בפשיעה וסופו באונס ... חייב ... כגון דמקרבי כלים לגבי כותל דכי קפצי בקפיצה לא נפלי עלייהו ואפילו תחלתו בפשיעה ליכא.....7
- ז. פעמים שאפילו נפלו נמי חייב ... בכותל צר.....8
- ח. הכלב והגדי שדלגו ממטה למעלה פטורין מלמעלה למטה חייבין אדם ותרנגול שדלגו בין מלמעלה למטה בין מלמטה למעלה חייבין.....8

דף כא.

א. הדר בחצר חבירו שלא מדעתו ... אינו צריך להעלות לו שכר

כבר התבאר לעיל דף כ: שהדר בבית חבירו¹ שלא מדעתו², אם אין הבית עומד להשכיר³, אף על פי שדרך זה הדר לשכור מקום לדור⁴, פטור מלשלם

¹ שו"ע ונו"כ שסג ו

² בהלכה זו שלא מדעתו היינו שלא בידיעתו, או אפילו ידע ושתק, אבל כשיודע ומוחה נתבאר שחייב.

³ והיינו חצר דלא קיימא לאגרא, ובכנה"ג כתב בשם הרשב"א כגון אדם חשוב שאינו רגיל להכניס דיורין לביתו, ובשם תרוה"ד סימן שזו כתב דהיינו במקום שאין שוכרים מצויים כלל, ומדברי הרמ"א נראה דכל שלא היה עומד להשכיר מאיזו סיבה שהיא, ה"ז בכלל לא קיימא לאגרא, וכתב עוד הרמ"א שאפילו היה רגיל עד עתה להשכירו, אלא שידוע שעתה לא היה עומד להשכיר, חשיב לא קיימא לאגרא.

⁴ והיינו גברא דעביד למיגר, וכ"ש גברא דלא עביד למיגר, וגם בזה אין נ"מ מאיזו סיבה הוא אינו עומד לשכור, או משום שיש לו מקום אחר לדור, או שהיה דוחק עצמו ולא שכר בית עד עתה.

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

שכר הבית⁵, וי"א⁶ שאף לכתחילה יכול להכנס לדור שם וי"א⁷ שאם גילה דעתו שאם לא יניחנו לדור בחנם היה מעדיף לשלם שכר, חייב לשלם לו שכרו⁸.

וכל זה לאחר שכבר דר, אבל לכתחילה יכול למנעו מלדור בביתו¹⁰, אפילו במקום שזה נהנה וזה לא חסר, וכשאמר לו לצאת ולא יצא צריך לשלם לו כל שכרו¹¹.

⁵ בשו"ע כתב הטעם משום שזה נהנה וזה לא חסר וכתב הגר"א דמ"ש בגמרא הטעם משום שאיה יוכת שער (והיינו שהדר עושה טובה לבעה"ב במה שאינו עומד ריקן, משום שבית העומד ריקן מתקלקל), אינו אלא לרווחא דמילתא, וכמ"ש הרא"ש, אבל עיקר הטעם הוא משום דז"נ וזל"ח, ומדייק מדברי הגמרא בדרף צו דלא משמע כן, וע"כ העלה הגר"א כדברי הרשב"א שבמה שנהנה בעה"ב מפסיד כנגדו מה שהבית מתקלקל קצת מחמת דריסת רגל, ויוצא הנאתו בהפסדו, ונשאר ז"נ וזל"ח. וכתחילה לדור כתב שלדעת הרמ"ה טעמא דוקא הוא, ולכן אם משתמש בדבר שאין הנאה לבעלים, חייב לשלם משום חסרון מקצת, והביא בשם הלח"מ שהקשה מהך דבית ועליה דמשמע שאינו מועיל מה שבעה"ב נהנה לפוטרו משחרוריתא, ותיירץ לחלק בין בית חדש לבית ישן, ולדעת הרשב"א דלעיל הקשה דא"כ כשהוציא בעה"ב מביתו הרי לא נהנה כלל, ועיי"ש מ"ש בשם שו"ת פמ"א ח"א סימן סב. וגם בשו"ת מהר"א ששון סימן קכט כתב דטעמים אלה דוקא הם, שסובר שגם לאחר שכבר דר בו אין לפוטרו מטעם ז"נ וזל"ח, דסו"ס רכושו הוא ולמה יהנה זה מרכוש חבירו בע"כ, ומשום הני טעמי הו"ל ז"נ וזה נהנה, ומ"מ נראה שאף לשיטתו יכול למנעו בתחלה מלדור, אף על פי שגם הוא נהנה, שיכול לומר איני רוצה בהנאתך. כתב הנ"י בפ' כיצד הרגל בשם הרמ"ה דהא דאמרינן דא"צ להעלות לו שכר בחצר דלא קיימא לאגרא, לאו מטעם מחילה הוא שנאמר דזה דוקא בגדול דבר מחילה הוא, אלא אפילו ביתומים קטנים דלאו בני מחילה נינהו הדין כן, שדין ז"נ וזל"ח אינו תלוי במחילה, ואפילו בגברא קפדנא דידעינן ודאי דלא מחל א"צ להעלות לו שכר, והוכיח כן מהא דאפדנא דיתמי שלא חייבוהו אלא משום דקרמונאי הוי יהבי ליתמי דבר מועט, הלא"ה דיינינן ליה כחצר דלא קיימא לאגרא, עיין שם.

⁶ אע"ג שגם בקרקע מסתבר שיש דין שואל שלא מדעת, וכמ"ש האחרונים בהך דתוקף סוכת חבירו בריש לולב הגזול (עי' בפ"ת וחידושי הת"ס שם, ועי' לעיל פרק וט ובפרק א הערה נד), ודירה בביתו הוא דבר שדרך להקפיד עליו, בשו"ת חת"ס חו"מ סימן עט פשיטא ליה דמותר לדור בחצר חבירו שלא מדעתו, ובבאור הגר"א נראה שבמקום שיש צד טובה לבעלים, כגון ביתא מייטבא יתיב או משום שאיה יוכת שער מותר לכתחילה, ומשמע דבלא"ה אסור, ובסימן שסט סעיף ב, משמע שמותר להכנס לחצר חבירו בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, שלא אסרו אלא בנכס גזול.

⁷ שו"ע ונו"כ שם ח

⁸ וכתב בערוה"ש דדוקא בעביד למיגר מהני גלוי דעת, דמסתמא כונתו לשלם כמו שעושה תמיד, אבל בלא עביד למיגר לא מהני גלוי דעת אלא צריך להתנות בפירוש שישלם לו ומקור דברי השו"ע הוא מדברי התוס' ועיין פתחי חושן חלק ה פרק ז הערה לג

⁹ רמ"א שם ו

¹⁰ שלא אמרו כופין על מידת סדום בזה נהנה וזה לא חסר אלא במקום שאף אם ירצה הבעלים ליהנות אינו יכול, כגון בהא דברח מעירו שהביא הרמ"א שם סעיף י, שבלא"ה יכול השר להשאילו לעכו"ם, אבל כאן הרי אם ירצה הבעלים יכול להשכירו מעתה ולהרויח בו, ואף על פי שאינו רוצה להשכירו, מ"מ אין כופין אותו להניח לזה לדור בחנם.

¹¹ שו"ע שם (והיינו על מכאן ולהבא, אבל על העבר נראה דלא מהני מחאה לצאת), וכתב הסמ"ע דאפילו בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר חייב לשלם לו, וגם זה משום שבכה"ג אין כופין על מידת סדום, וכמ"ש הרמ"א, ומשמע שהחייב הוא מדינא ולא מדינא דנרמי. ובשו"ת אבנ"ז יו"ד ח"א סימן קפד כתב שלדעת הסוברים שבחסרון כל שהוא אינו חייב בלא עביד למיגר, כמ"ש להלן סעיף יב, ה"נ פטור בלא עביד מיגר, אפילו כשאמר לו לצאת, עיין שם. ועי' להלן. כתב בערך ש"י שאם אמר לו לצאת ואם לא יצא ישלם כך וכך, וזה שחק בו ואמר שלא ישלם, א"צ לשלם כפי שאמר לו אלא כפי שוויו, כיון שלא נתרצה ה"ז בדר

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ב. והשוכר בית מראובן... נמצא הבית של שמעון מעלה לו שכר תרתי הא דקיימא לאגרא הא דלא קיימא לאגרא

השוכר בית מראובן¹² והוברר שאינו שלו אלא של שמעון¹³, אם מצד שמעון שהוא הבעלים האמיתי לא היה עומד להשכיר, אינו משלם שכר לראובן¹⁴, ואף לא לשמעון¹⁵, ואף אם כבר שילם לראובן צריך להחזיר לשוכר¹⁶.

בגזילה, וכן הדין בלוקח חפץ מחבירו ואמר לו אם לא תחזיר החפץ תשלם כו"כ, וזה שחק בו, אינו משלם אלא שוויו אם אינו בעין להחזירו, ובעין זה כתב בפעמו"ז.

¹² שו"ע ונו"כ שסג ט

¹³ עי' רמ"א ביו"ד סימן קעב סעיף ו בשם הרשב"א ובט"ז שם ומשמע מדברי הרשב"א שם שה"ה המוכר בית לחבירו והוברר שהבית אינו שלו, חייב הלוקח לשלם שכר לבעלים, ומסתבר דאיירי בקיימא לאגרא, וכתב בזכ"א שייכול הבעלים להוציאו אפילו בימות הגשמים

¹⁴ ונראה שכו"ע מודים בזה (אף על פי שהמחבר כתב כן בשם יש אומרים), שלא נתכוין ליתן שכר לבעלים האמיתי, וה"ז במקח טעות כלפי הבעלים, וכיון שאצלו אינו עומד להשכיר פטור. וכ"כ בפרישה שצריך גלוי דעת כלפי הבעלים האמיתי, והוכיח כן מהא דבלא קיימא לאגרא, אף בעביד למיגר פטור, אף על גב דבעביד למיגר הוי כגלוי דעת שרוצה לשלם שכר, אלא ע"כ שצריך ג"ד כלפי הבעלים, ולפי דבריו נראה שאם הוא גברא דעביד למיגר, לדעת התוס' שבכה"ג חייב, ה"ג חייב, וכן נראה בערוה"ש, וכ"כ בחלקת יואב חו"מ סימן ט, ועי' אור שמח פ"ג מה' גזילה הלכה ט

¹⁵ וכן הוא דעת הנ"י בשם הרמ"ה, ובשם הרשב"א כתב הב"י שמסתפק בזה, דאפשר דכיון שכבר שילם השכר מוציאין מראובן ונותנים לשמעון, שכבר זכה ראובן עבור שמעון, משום דכיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חבירו, ומ"מ לא החליט כן, דסו"ס יכול לומר לשמעון מאי חסרתיד כיון דלא קיימא לאגרא. ומוציאין מראובן ומחזיר לשוכר, ונראה שלצד זה לא אמרינן שזכה עבור ראובן, משום שגם זה זכיה בטעות. ובנה"מ סק"ז משמע שאם כבר הגיע השכר ליד שמעון א"צ להחזיר, אף על גב דלא קיימא לאגרא הוא, ולכאורה לפי"ז בכל חצר דלא קיימא לאגרא נמי הכי, ועפ"י דברי הגר"א בס"ק כא היה אפשר לפרש דאח"כ, אלא שכתב דכל זה לטעם של הנ"י דהוי כמחילה, וכיון שהגיע לידו אפשר דבכה"ג לא הוי מחילה בטעות וא"צ להחזיר.

¹⁶ שו"ע ונו"כ שם ו

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

היה הבית עומד¹⁷ להשכיר צריך לשלם¹⁸ השכר לשמעון¹⁹, ונותן שכר הראוי לבית כזה, אף על פי שקצין עם ראובן לשלם פחות²⁰, ואם קצין עם ראובן ביותר משוויו, אינו משלם אלא שוויו, ומ"מ אם כבר שילם לשמעון שהוא הבעל הבית האמיתי, והוא טוען שלא היה משכירו בפחות ממה שקצב עם ראובן, אין מוציאין מידו²¹.

ג. אפילו מחזרת נמי פטור ... משנחת לה דמחייב כגון דשבקתה לרחבה ואזלה וקמה בצידי רחבה ... מקצה מקום מרשותו לרה"ר פטורה

¹⁷ שו"ע ונו"כ שם י

¹⁸ ומשמע מהמשך לשון השו"ע שאף אם כבר שילם לראובן, צריך לשלם לשמעון והוא יתבע מראובן מה ששילם לו, וכ"כ בהדיא בשו"ע סימן קמה סעיף ז, וזהו גם כוונת הש"ך סק"ב בשם הרמב"ן שאפילו כבר כלו ימי השכירות הדין כן,

¹⁹ בקצה"ח סק"ז כתב בשם שלמי הגבורים שהקשה מכאן לדעת ראבי"ה שאם אין הבעלים כאן ולא שלוחו שישתדל להשכירו חשיב כלא קיימא לאגרא כמבואר לעיל דף כ, ותירץ דכאן מיקרי ראובן משתדל עבור שמעון, ותמה הקצה"ח שמדברי הגהמ"י לא משמע כן, ובאמת גם מדברי הרמ"א שהביא כאן דברי הגהמ"י ודוקא ששמעון או שלוחו וכו' משמע כדברי הקצה"ח, ונראה שלצד ספיקו של הרשב"א שכתב שראובן זוכה בשכירות עבור שמעון, אפשר דה"נ חשיב ראובן כמשתדל עבור שמעון, ולפי"ז מדרסתם השו"ע לעיל שלא בסברא זו של הרשב"א, ה"נ דלא חשיב ראובן משתדל של שמעון. ובערוה"ש כתב לחלק שאם בשעה שהלך שמעון מן העיר לא היה דר בה אדם, אה"נ שחשיב כחצר דלא קיימא לאגרא, אבל אם היה דר בה אדם וראובן הוציאו מביתו והשכירו לאחר, ודאי דהוי כקיימא לאגרא אצל הבעלים.

²⁰ והקשה בקצה"ח מ"ש מיורשים שהניח להם אביהם פרה שאולה ולא ידעו ואכלוהו שאינם משלמים אלא דמי בשר בזול, וה"נ יכול לומר השוכר, לא הייתי שוכר בדמים הללו, ועיין בנה"מ סק"ח כתב ליישב שבשחזור השוכר על המשכיר לו, חוזר עליו מדין אחריות וגובה כל מה שיתן לבעלים, אפילו יותר ממה שקיבל הוא מן השוכר, ולכן גם הבעלים מוציא מהשוכר כל דמי השכירות, והשוכר יחזור ויגבה מן המשכיר לו, משא"כ ביורשים שאכלו פרה שאולה ואין להם על מי לחזור, אינם משלמים אלא דמי בשר בזול, ועפי"ז כתב הגה"מ שאם השאיל לו הגולן הבית, אינו משלם רק הפחות שבשכירות, וגם זה דוקא בעבד למיגר, ובלא עבד למיגר פטור גם מזה, ואם ידע שאין הבית שלו, לעולם צריך לשלם לבעלים כל דמי השכירות, עיין שם. ובערוה"ש כתב שלא אמרו ביורשים שמשלמים דמי בשר בזול אלא באכילת בשר, שאין זה הכרח, אבל בדירה שהיא הכרח לאדם, לא אמרינן שלא היה שוכר בדמים הללו, וגם לפי דבריו נראה שאם הוא לא עבד למיגר פטור מכלום. ובמנח"פ סימן שמא הביא בשם בית מאיר לאהע"ז סימן נא שלא אמרו דין בשר בזול אלא באוכלין אבל לא בבגדים שצריך לשלם הכל, ומיישב בזה תמיהת הקצה"ח, אלא שתמה על עיקר חידושו של הבית מאיר, עיין שם.

²¹ דמספיקא לא מפקינן ממונא, ואפילו כבר שילם לראובן יותר משוויו, מוציא ממנו השוכר כל שלא בא ליד שמעון, שלגבי היותר משוויו הו"ל כלא קיימא לאגרא, וכמו שנתבאר, וכן משמע בביאור הגר"א, וכתב בערוה"ש דדוקא כששילם השוכר מדעתו אין מוציאין מיד שמעון, אבל תפיסה לא מהני, שאין לו זכות רק במה ששילם לראובן.

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

כבר התבאר לעיל דף יט: שכל מקום שיש לבעל הפירות רשות להניח שם פירותיו, ה"ז בחצר הניזק לענין חיוב שן, וכן צידי הרחבה שלפני הבתים שהוא מקום גבוה ומובדל מרה"ר²², ומיוחד לכל אחד להניח שם פירותיו.

ואם נכנסה הבהמה מרה"ר לצידי הרחבה ואכלה שם²³, חייב כדין שן, ודוקא צידי הרחבה ושכל גופה נמצא בצידי הרחבה.

אבל רחבה עצמה דינה כרה"ר ומשלמת מה שנהנית²⁴, שיש גם לבהמה רשות להלך שם, ואם הלכה שם ואכלה, דינו כשן ברה"ר, אף על פי שהחזירה ראשה לתוך צידי הרחבה, ואכלה מהן, אינו משלם אלא מה שנהנית כיון דגופה ברשות הרבים. וכן אם אכלה מפתח החנות, והוא מקום שלפני החנויות שמניחים שם תריסים ושוטחין שם פירותיהם.

היושבים בשולחנות²⁵ בשוק ופירותיהם עליהם דינה כשן ברה"ר, כיון שיש לבהמה רשות להלך שם, והיה על בעל הפירות לשמור פירותיו, ואף בחצר הניזק עצמו אם הניח הפירות קרוב לרה"ר, ואכלתן הבהמה ע"י החדרת ראשה דינו כשן ברה"ר²⁶.

אפילו במקום שהיה²⁷ עד עתה רשות הניזק, אלא שהקצה מקום זה לבני רה"ר, דינו כרה"ר. ואפילו לא הפקיר ממש רשותו, אלא הניחו לשטוח שם פירותיו, אבל כל זמן שאין שם פירות יכולים בני רה"ר להלך שם, פטור²⁸.

דף כא:

ד. הכלב והגדי שקפצו מראש הגג ושברו את הכלים משלם נזק שלם מפני שהן מועדין

²² ערוה"ש שצא

²³ שו"ע ונו"כ שם ט

²⁴ ועי' תוס' רעק"א במשנה בפ' כיצד הרגל שהקשה אמאי משלמת מה שנהנית, כיון שהניח פירותיו ברה"ר חו"ל הפקר, (ועי' בפתחי חושן דיני אבידה פרק ד סעיף יב שנחלקו הפוסקים במניח חפציו ברה"ר אם נעשה הפקר שמותר לזכות בו, אלא שרעק"א מקשה שנעשה הפקר מכח תקנת חו"ל, כמו מוציא תבנו, ואפשר שלא תיקנו חו"ל שכל הקודם זכה אלא בדבר שיש חשש שיוזקו בו, כגון תבן או גלל במקום דריסת רבים, אבל במניח פירות בקרן זווית, מנין לנו שתיקנו חו"ל בזה שנעשה הפקר, ועי' ב"ק דף כ ע"ב ובתוס' שם ד"ה אפקורי).

²⁵ ערוה"ש שם.

²⁶ ולענ"ד חידוש הוא, שהרי מפתח החנות משלם נזק שלם. פתח חושן שם הערה צז

²⁷ שו"ע ונו"כ שם ב

²⁸ ולא דמי לצידי הרחבה שהוא מקום גבוה ומובדל מרה"ר, אבל כאן איירי במקום שהוא שוה לרה"ר. כן כתב בערוה"ש עפ"י דברי התוס'

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

הכלב והגדי שקפצו מראש הגג למטה והזיקו, הרי זה בדין רגל וחייב נזק שלם ברשות היחיד²⁹, ויש אומרים³⁰ שדוקא כשקפצו כדרכו, והיינו הכלב דרכו לסרוך ולנעוץ צפרנו, בצידי הכותל עד שקופץ, והגדי בקפיצה אחת, אבל אם שינו בקפיצתו, ה"ז בדין קרן משונה.

ה. הכלב שננטל חררה והלך לגדיש אבל החררה והדליק הגדיש על החררה משלם נזק שלם ועל הגדיש משלם חצי נזק

כבר התבאר לעיל דף יח. שכלב שנכנס לחצר חבירו ונטל משם חררה (עוגה או חלה) ועליה גחלת, והלך לגדיש ואכל החררה וע"י הגחלת נדלק הגדיש, על החררה חייב בעל הכלב³¹ מדין שן³², ועל שריפת הגדיש, אם הניח הכלב את החררה עם הגחלת על הגדיש, ונתפשטה האש לשאר הגדיש, משלם על

²⁹ שו"ע ונו"כ שצ"ב, שמועדים לכך, ונראה שדינם כדין רגל כמו ארי ודוב וכו', וכמו שנתבאר לעיל דף טו.
³⁰ רמ"א שם, ונראה שגם המחבר אינו חולק בזה, ואף על פי שהמחבר ברישא לא חילק בכך, בסיפא כשכלל בין מלמעלה למטה וכו' משמע שדוקא בנסרך הכלב ודלג הגדי חייב נזק שלם, ובסמ"ע ס"ק לו כתב בדעת המחבר דס"ל כדעת הר"ף והרמב"ם, וכפי שהביא בדרישה לשיטתם שמלמעלה למטה בכל ענין חייב נזק שלם, עיין שם. וכתב הסמ"ע שאין לומר שיהא חייב נזק שלם כדין תחלתו בפשיעה לגבי קפיצה כדרכו, דכל ע"י שנוי אמרה התורה שאינו חייב אלא חצי נזק, אף על פי שהיה יכול להזיק כדרכו, והוא עפ"י דברי התוס' שם, וכתב המאירי שגם בענין גובה הכותל יש לעיין, שאם הוא יוצא מגדר של עולם ה"ז משונה.
³¹ כל זה, שאין בעל הגחלת חייב, כששמר על גחלתו שמירה מעולה, והכלב חתר ונכנס ולקח החררה עם הגחלת, כמו שיבאר להלן דף כג. בעזה"י. אבל כשלא שימר גחלתו הרי גם הוא חייב עליו מדין אשו. ולכן יש אומרים שבעל הכלב משלם על מקום הגחלת. ועל שאר הגדיש חייב בעל הגחלת לבדו. ויש אומרים שבעל הגחלת הוא שותף לנזק. ובאופן שבעל הכלב חייב נזק שלם אילו שמר זה גחלתו, עתה משלם כל אחד החצי, ובמקום שבעל הכלב משלם חצי נזק, משלם עתה רביע הנזק ובעל הגחלת משלם ג' חלקים.
³² שו"ע ונו"כ שצ"ב א, והיינו שאם אכלה בגדיש של בעל החררה, ה"ז שן כחצר הניזק וחייב, ואם בגדיש של אחר, אף על פי שנמלה מחצר הניזק, פטור בעל הכלב מדין שן, אבל חייב מה שנהנית. והמאירי כתב שה"ה אם הגדיש בקרקע של חבירו ואכלה בתוך הגדיש, דינו כחצר הניזק דדמיא לאכלה מגב חברתה, עיין שם.

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

מקום הנחת הגחלת נזק שלם כדין רגל³³, ועל שאר הגדיש חצי נזק כדין צרורות³⁴.

לא הניח הכלב את החררה עם הגחלת אלא זרקו, יש אומרים שמשלם על כל הגדיש חצי נזק³⁵, וכן כשהיה מגרר החררה עם הגחלת בכל מקום הגדיש³⁶, ויש אומרים שעל מקום הגחלת משלם חצי נזק, ועל שאר הגדיש פטור³⁷.

ו. נפלו פטור ... תחלתו בפשיעה וסופו באונס ... חייב ... כגון דמקריבי כלים לגבי כותל דני קפצי בקפיצה לא נפלי עליהו ואפילו תחלתו בפשיעה ליכא

הכלב והגדיש³⁸ שנפלו מראש הגג או מראש הכותל ושיברו כלים, אם הכלים היו רחוקים קצת מהכותל³⁹, באופן שיכולים להשבר בקפיצה, חייב, שעל

³³ שו"ע שם, ודוקא בגחלת שע"ג חררה, דאורחיה הוא ליטול חררה עם גחלת שעליה, וכשהניח הכלב את הגחלת הרי זה כהזיק בגופו כדרכו. וכתב בערוה"ש דאע"פ שהגחלת מונחת על החררה, הרי קיי"ל כל המחומר לגופו כגופו, וה"ז כהניח הגחלת עצמו, אבל כשנמל הכלב חפץ אחר שאין דרכו ליטול ועליו גחלת והניחו על הגדיש, שוב אין כאן דין רגל, וממילא גם לא דין צרורות, ובעל הכלב פטור מכלום, לדעת הפוסקים שאין דין אש בבהמה. ונראה עוד שאם הזיק הכלב בגחלת ברה"ר, הו"ל רגל ברה"ר ופטור בעל הכלב, אא"כ הוא בדרך משונה שמדין קרן חייב אף ברה"ר

³⁴ משום דקיי"ל כר"י דאישו משום חציו, הרי שאש המתפשט מכחו של המדליק בא, ה"נ האש המתפשט מכח הנחת הכלב, ה"ז חציו ככחו של הכלב, וממילא הו"ל בצרורות (ולפי"ז באופן דכלו חיציו גבי אדם, ה"ה בכלל דלא מיקרי צרורות, וצ"ע). אבל לר"ל שאין באש משום חציו, ממילא אין באש כלבו משום צרורות. ומבואר בראשונים שאם הניחו בדרך משונה הו"ל בצרורות משונה.

³⁵ רמ"א ונו"כ שם, ומדבריו משמע שמדין צרורות הוא, וכלישנא קמא דרש"י. ומדנקט משלם, והיינו חיוב גמור, משמע דהוי צרורות כאורחיהו, דאי צרורות משונה הרי כתב בשו"ע סימן שצ סעיף ז דהוא בעיא דלא איפשיטא, וצריך לומר כמ"ש בש"מ בשם הראב"ד דלא דוקא זרקת, אלא אכלה החררה ומתוך כך ניתזה הגחלת, ולכן הוי צרורות כאורחיהו. וגם על שאר הגדיש חייב מדין צרורות, כיון דקיי"ל כר"י דאישו משום חציו, א"כ גם שאר הגדיש הוי כח כחו, וקיי"ל דכח כחו ג"כ כדין צרורות. ובלשון אחר פירש"י דהוי קרן משונה, ולפי"ז הח"ג הוא כדין קרן תמה, וכן פירש המאירי, ולפי"ז רק על מקום הגחלת דינו כקרן תמה, אבל על שאר הגדיש הו"ל צרורות משונה והוא בעיא דלא איפשיטא

³⁶ כן נראה לדעת הטור והרמ"א, דגם זה בכלל צרורות, מיהו אפשר שבאופן זה מיקרי כל הגדיש מקום הגחלת. והמאירי רצה לומר שחייב זה הוא בכלל בור המתנגלגל, ולפי"ז חייב מדין רגל, ודחה פירוש זה, דכיון שדרך שנוי הוא, אין בור בדרך שנוי, ודבריו צ"ע. פתחי חושן חלק ו פרק ט הערה מא

³⁷ שו"ע שם, וכדעת הרמב"ם, וכבר תמהו עליו האחרונים. והסמ"ע כתב דהח"ג שעל מקום הגחלת הוא או מדין צרורות או מדין משונה, ועי' ב"י, ב"ח וערוה"ש מ"ש ביישוב דברי הרמב"ם.

³⁸ שו"ע ונו"כ שצ"ב

³⁹ וכן אם היה הכלי ארוך שראשו אחד רחוק קצת, אף על פי שראשו השני סמוך, חייב, והתוס' כתבו שהיו מונחים לא רחוק ולא קרוב, משום שהוקשה להם שאם היו רחוקים איך נשברו בנפילה, ומשמע שאפי' באיזה צד קרה שנשברו פטור, משום דהו"ל אונס גמור, אבל הרמ"א לא הביא צד זה, וצ"ע.

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

אף שסופו באונס לענין נפילה, תחלתו בפשיעה לענין קפיצה, ותחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב⁴⁰.

אבל אם היו הכלים קרובים⁴¹, פטור שאין האונס בא מחמת הפשיעה⁴²,

ז. פעמים שאפילו נפל נמי חייב ... בכותל צר

אם היה הכותל צר, חייב⁴³ אפילו בקרובים.

ח. הכלב והגדי שדלגו ממטה למעלה פטורין מלמעלה למטה

חייבין אדם ותרנגול שדלגו בין מלמעלה למטה בין

מלמטה למעלה חייבין

מה שהתבאר שהכלב והגדי שקפצו מראש הגג למטה והזיקו, ה"ז כד"ן רגל⁴⁴ זהו בקפצו מראש הגג למטה, אבל אם קפצו מלמטה למעלה לראש הגג, יש אומרים⁴⁵ שבכל אופן פטור לגמרי שאנוס הוא, משום שאין דרכם בכך כלל, ויש אומרים⁴⁶ שאם נסרך הכלב וקפץ הגדי ה"ז כד"ן רגל, ואם שינו בקפיצתו ה"ז כד"ן קרן.

התרנגול בין שקפץ מלמעלה למטה ובין מלמטה למעלה⁴⁷ ה"ז כד"ן רגל.

⁴⁰ ולשון השו"ע שצו א וקיים לן כל שתחלתו בפשיעה וסופו באונס הבא מחמת הפשיעה, חייב.

⁴¹ רמ"א שם

⁴² ומלשון הרמ"א שסיים כאן אבל אם קפץ הכלב ברקידה והגדי נסרך, דהוי שינוי גביהו, אין משלמין אלא חצי נזק, לכאורה משמע דאירי בנפילה, ולכאורה מה שייך בנפילה נסרך או קפץ, אמנם בערוה"ש נראה שמפרש שהתחיל בסריכה או בקפיצה, ונתקל ונפל, וקמ"ל שאם יש שנוי בתחלת קפיצתו, דיינינן גם הנפילה כד"ן קפיצה, וצ"ע.

⁴³ רמ"א שם, דהו"ל פשיעה גם לגבי נפילה, ונראה שתרגומל שנפל כיון שיכול להפריח הו"ל כאנוס.

⁴⁴ שו"ע ונו"כ שצ"ב, שמועדים לכך, ונראה שדינם כד"ן רגל כמו ארי ודוב וכו', וכמו שנתבאר לעיל דף טו:.

⁴⁵ טור סימן שצ בשם הרא"ש

⁴⁶ שו"ע שם סעיף יב, כדעת הרמב"ם ועי' טור וב"י ודרישה ומ"ז מ"ש בדברי הרמב"ם.

⁴⁷ שו"ע ונו"כ שם

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

מי שמסר⁴⁸ ביתו לשומרו אם הזיקו השומר עצמו אדם מועד לעולם בין ער בין ישן על כל מה שיזיק⁴⁹. ואם היה בו חרש שוטה וקטן, צריך לשומרם שלא ידלגו מלמעלה למטה ולא מלמטה למעלה⁵⁰.

⁴⁸ שו"ע ונו"כ שם

⁴⁹ סמ"ע לז

⁵⁰ אך הקטן שקיבל לשמור אין בו דיני שומר שאינו בן דעת לשמור (עי' ספר חנוך לנער פרק א איזהו קטן, ובדין חזקה דרבא בממונות, עי' עוד נחל יצחק סימן ז סעיף ג ענף א ובאמרי בינה דיני עדות סימן יא, מה ומט), וכן בחרש ושוטה, והמוסר חפץ לקטן ה"ז כפושע ואבידה מדעת, כדמוכח בסימן רצא (סעיף כא) וסימן קפח (סעיף ב), ועי' בפת"ח (ח"ב) דיני אבידה (פרק ד סעיף יג). ואפילו פשע הקטן בשמירה פטור. ונראה שהקטן פטור בזה אפילו לאחר שהגדיל, ואפילו מדיני שמים, שהרי מדעתו מסר לו, משא"כ בקטן שהזיק, שיש אומרים שצריך לשלם לכשיגדיל לצאת ידי שמים (עי' ספר חנוך לנער פרק מז).